

รายวิชา ภาษาไทย

รหัสวิชา ท๒๑๑๐๑

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

เรื่อง บ้านที่กัไว้ระหว่างทาง

ครูผู้สอน

ครูวิชุดา

กลิ่นจงกล

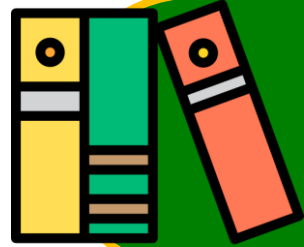
ครูธีรสุด

ฉำทรัพย์

บันทึกไว้ระหว่างทาง

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกฉันทลักษณ์ของกลอนนิราศได้
๒. แต่งกลอนนิราศได้

คำนี้เรียกว่าอะไรหนอ

มาดูล	ปูนา	ดารา	ตานี
ทาสี	มีดี	ที่นี้	มีมา
มณฑล	วนเวียน	พากเพียร	เขียนอ่าน
บันดาล	กาลก่อน	พรดี	ศรีไทย

กิจกรรม

ร่วมกันทบทวนความรู้เรื่อง “การแต่งนิราศ”

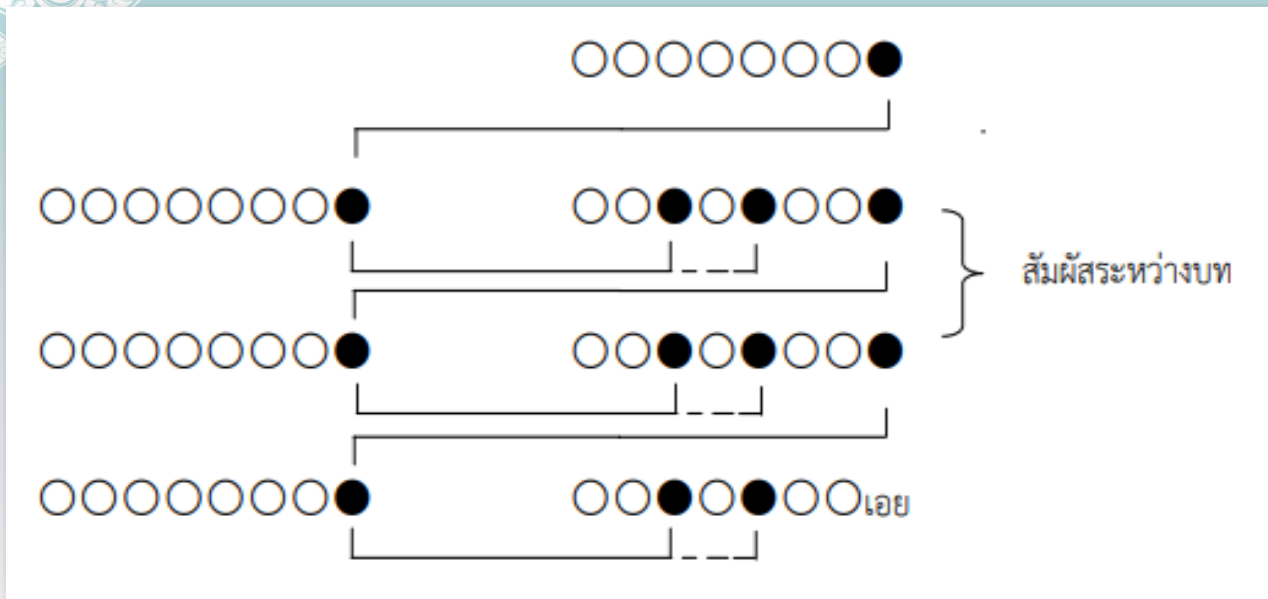
โดยบอกลักษณะของการแต่งนิราศ ตามที่ได้เรียน
ไปแล้ว โดยครูตั้งคำถามกระตุ้นความคิดและ
ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (มีต่อ)

กิจกรรม (ต่อ)

ให้นักเรียนนำเสนอองค์ความรู้ผ่านการทำ
แผนผังความคิดเรื่อง “นิราศ”

“แผนผังกลอนนิราศ”

มีลักษณะคล้ายกลอนสุภาพ

แต่ต่างกันตรงที่กลอนนิราศ

ขึ้นต้นกลอนวรรครับ

สามารถแต่งต่อไม่จำกัด

จำนวนบท และจบด้วยคำว่าเอย

“เกร็ดน่ารู้คู่นิราศ”

นิราศ หมายถึง ไปจาก, ระเหระหน, ปราศจาก. เรื่องราวที่พรรณนาถึงการจากกันหรือจากที่อยู่ไปในที่ต่าง ๆ เป็นต้น มักแต่งเป็นกลอนหรือโคลง เป็นต้น

เนื้อหาเป็นการประพันธ์ที่มีการรำพันถึงการจากคนรัก คู่รัก หรืออาจเป็นสิ่งที่ใดสิ่งหนึ่งผู้ประพันธ์ต้องการให้มีในมโนภาพเพื่อให้สอดคล้องตามความมุ่งหมายการแต่ง

“เกร็ดน่ารู้คู่นิราศ”

การตั้งชื่อนิราศ มี ๔ วิธี

ตั้งชื่อตามนามสถานที่ที่จะไป

ตั้งชื่อตามนามผู้แต่ง

ตั้งชื่อตามนามตัวเอกของเรื่อง

ตั้งชื่อตามนามสถานที่ / เหตุการณ์ที่พรรณนา

คำถามข้อที่ ๑

๑. ลักษณะสำคัญของการแตงนिरาศในประเด็น
ของเนื้อหาคืออะไร

จะต้องมีการพรรณนาการเดินทาง และรำพึงรำพันถึงการจากลา
คร่ำครวญถึงนางอันเป็นที่รัก โดยกวีอาจมีการเชื่อมโยง
ความรู้สึกของตนเองกับสถานที่ที่ได้เดินทางผ่าน

คำถามข้อที่ ๒

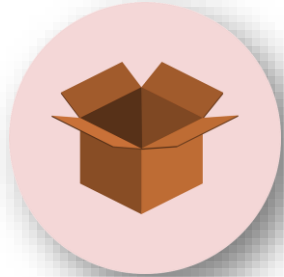
๒. จุดมุ่งหมายของการแตงนินราศคืออะไร

เพื่อบันทึกการเดินทาง

คำถามข้อที่ ๓

๓. การตั้งชื่อนิราศนิยมตั้งอย่างไร

- ๑) ตั้งตามชื่อสถานที่ที่เป็นจุดหมายปลายทางของผู้แต่ง
- ๒) ตั้งตามชื่อผู้แต่ง
- ๓) ตั้งตามเนื้อเรื่อง
- ๔) ตั้งตามชื่อตัวละคร

คำถามข้อที่ ๔

๔. นิราศภูเขาทองมีวิธีการตั้งชื่ออย่างไร

ตั้งตามชื่อสถานที่ที่เป็นจุดหมาย
ปลายทางของผู้แต่ง

คำถามข้อที่ ๕

๕. คำประพันธ์ของกลอนนิราศมีความแตกต่าง
จากคำประพันธ์ประเภทอื่นอย่างไร

- ๑) ขึ้นต้นด้วยวรรครับ
- ๒) จำนวนคำและสัมผัสบังคับเหมือนกลอนสุภาพ
- ๓) จำนวนบทจะแต่งกี่บทก็ได้ แต่จะลงท้ายคำในบทสุดท้ายว่า “เอ๋ย”

ลงมือทำ จดจำได้

ให้นักเรียนทำกิจกรรม “ล่องเรือ เขียนนิราศ”
โดยแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๔ - ๕ คน ศึกษาบททวนการแต่ง
กลอนนิราศจากใบความรู้ “การแต่งกลอนนิราศ”
(มีต่อ)

ลงมือทำ จดจำได้

จากนั้นให้แต่งกลอนนิราศในประเด็น
“บันทึกไว้ระหว่างทาง” โดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม
กำหนดเนื้อหา และตั้งชื่อเรื่องให้เหมาะสม
และนำเสนอหน้าชั้นเรียน

ใบความรู้ เรื่อง กลอนนิราศ

กลอนนิราศ

ใบความรู้ "การแต่งกลอนนิราศ"
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

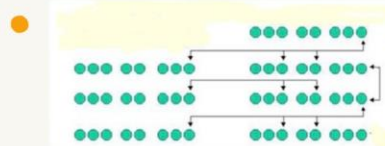
ความหมายของนิราศ

นิราศ แปลว่า การจากไป การพรากจาก ในทางนิเวศวิทยาหมายถึง บทประพันธ์ที่พรรณนาถึงการเดินทางหรืออยู่ในที่ต่างๆ ต้องมีการบรรยายถึงสิ่งที่ได้พบเห็นตลอดการเดินทาง และ ต้องจำไว้ว่าหนึ่งครั้งหรือกรรกายถ้าไม่มีก็จะต้องสนมดูขึ้นจึงจะถูกต้องตามแบบการแต่งนิราศ ในการบรรยายและพรรณนาตลอดเส้นทางเดินทางนั้น ก็มักจะมีบรรยายถึงสิ่งที่ได้พบเห็น แล้วเปรียบเทียบกับความในใจของตน เมื่อต้องพลัดพรากจากหญิงอันเป็นที่รัก ทั้งในด้านความรัก และความทุกข์หรืออหิวาต์

วิธีการทำของนิราศ

- คำประพันธ์ที่ใช้ในการแต่งนิราศ สนับอยู่ตามนิยมแต่เป็นโคลง เช่น ก่ำสรลครีปราศรัย ทวาทศมาส สนับรัตนโกสินทร์นิยมแต่งเป็นกลอน เช่น กลอนนิราศของสุนทรภู่ นิราศลอนดอนของหม่อมราชวงศ์โชติ นิราศรอบโลกของแสงทอง นิราศที่แต่งเป็นกาพย์ห่อโคลงมี 1 เรื่อง คือ กาพย์ห่อโคลงนิราศพระบาทของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร นอกจากนี้ในนิราศก็อาจแต่งเป็นบทหรือแก้วไม่ได้ด้วย ชื่อนิราศมีวิธีการตั้งดังนี้
  - ตั้งตามชื่อสถานที่ที่เป็นจุดหมายปลายทางของผู้แต่ง เช่น นิราศพระบาท นิราศลอนดอน
  - ตั้งตามชื่อผู้แต่ง เช่น นิราศเงินทร์ ก่ำสรลครีปราศรัย
  - ตั้งตามเนื้อเรื่อง เช่น ทวาทศมาส นิราศเดือน
  - ตั้งตามชื่อตัวละคร เช่น นิราศสิลา นิราศลิเหนา

แผนผังนิทานลักษณะของนิราศ

ลักษณะของกลอนนิราศ

- ขึ้นต้นด้วยวรรคขึ้นของบทแรก ส่วนวรรคกลับเป็นว่างไว้
- วรรคหนึ่งมีสี่คำตั้งแต่ 7-9 คำ
- สันนิษต์และความไม่เขาจะขึ้น เหมือนกับกลอนแปด
- กลอนนิราศมักขึ้นต้นด้วยคำว่า "นิราศ" จบด้วยบทบาทโงและคำสุดท้ายจะต้องท้าย "เฮย"

ประวัติ

หนังสือประเภทนิราศ น่าจะมีมาช้านาน และน่าจะมีปรากฏมาหลายภาษา ด้วยบุคคลที่เป็นภริยานั้น เมื่อต้องเดินทาง ย่อมคิดอ่านที่จะพรรณนาถึงความรู้สึกต่างๆ ที่ตนเอามี หากเป็นการเดินทางชนิดที่ต้องพลัดพรากด้วยแล้ว อารมณ์สะท้อนใจจะยิ่งสูงเป็นพิเศษ นอกจากนี้ การเดินทางยังเป็นแหล่งข้อมูลอย่างที่ดี ที่วิสาขารอนนำมาเรียบเรียง นำมาเรียบเรียงเป็นหนังสืออย่างหนังสือที่แต่งตามชนบทของนิราศ นั้นมีปรากฏมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา เช่น โคลงนิราศทริภุชฐาน แต่งสมัยพระเจ้าปราสาททอง, โคลงก่ำสรลครีปราศรัย ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช นอกจากนี้ยังมีโคลงทวาทศมาส โคลงมัจฉาพรรณนาเขียนใหม่ เป็นต้น

นิราศหลายเรื่องจะตั้งชื่อขึ้นด้วยคำว่า นิราศ ดังปรากฏให้เห็นอยู่แล้วในบทความนี้ อย่างไรก็ตาม ยังมีนิราศอีกหลายเรื่องที่ไม่ได้ตั้งชื่อ หรือเรียกชื่อนิราศ เช่น รำพันใจปลา, โคลงมัจฉาพรรณนาเขียนใหม่ เป็นต้น

ลักษณะข้อบังคับของกลอนนิราศ มีดังนี้

1. วรรคหนึ่งๆ มีจำนวนคำ ๘-๑๐ คำ สองวรรคเป็น ๑ คำกลอน หรือ ๑ บาท สองคำกลอน หรือ ๒ บาทเป็น ๑ บท
2. วรรคแรกเรียกว่า วรรคขึ้นหรือวรรคกลับ วรรคที่สองเรียกว่า วรรคขึ้น วรรคที่สามเรียกว่า วรรครอง และวรรคที่สี่เรียกว่า วรรคส่ง
3. บทแรกของเรื่องเริ่มต้นด้วยวรรคขึ้นหรือวรรคที่ ๒ และจบเรื่องด้วยคำว่า เฮย
4. การส่งสัมผัส คำสุดท้ายของวรรคหนึ่งสัมผัสไปกับคำที่ ๑ หรือ ๒ หรือ ๓ หรือ ๔ ของวรรคที่ ๒ คำสุดท้ายของวรรคที่ ๒ สัมผัสไปกับคำสุดท้ายของวรรคที่ ๓ คำสุดท้ายของวรรคที่ ๓ สัมผัสไปกับคำที่ ๑ หรือ ๒ หรือ ๓ หรือ ๔ ของวรรคที่ ๔ ในกรณีนี้แต่งหลายบท คำสุดท้ายของวรรคที่ ๔ ต้องสัมผัสไปกับคำสุดท้ายของวรรคที่ ๒ ของบทถัดไป

ใบงานกิจกรรมกลุ่ม “ล่องเรือ เขียนนิราศ”

ใบงานกิจกรรมกลุ่ม

“ล่องเรือ เขียนนิราศ”

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่งนิราศในประเด็น “บันทึกไว้ระหว่างทาง” โดยกำหนดเนื้อหาและตั้งชื่อหัวข้อให้เหมาะสม

การเตรียมการ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

นิราศที่แต่งเกี่ยวกับอะไร

.....
.....
.....

โครงเรื่อง

.....
.....
.....
.....

คำศัพท์สำคัญที่ใช้

.....
.....
.....

ชวนคิดช่วงท้าย

นิราศที่แต่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนอย่างไร

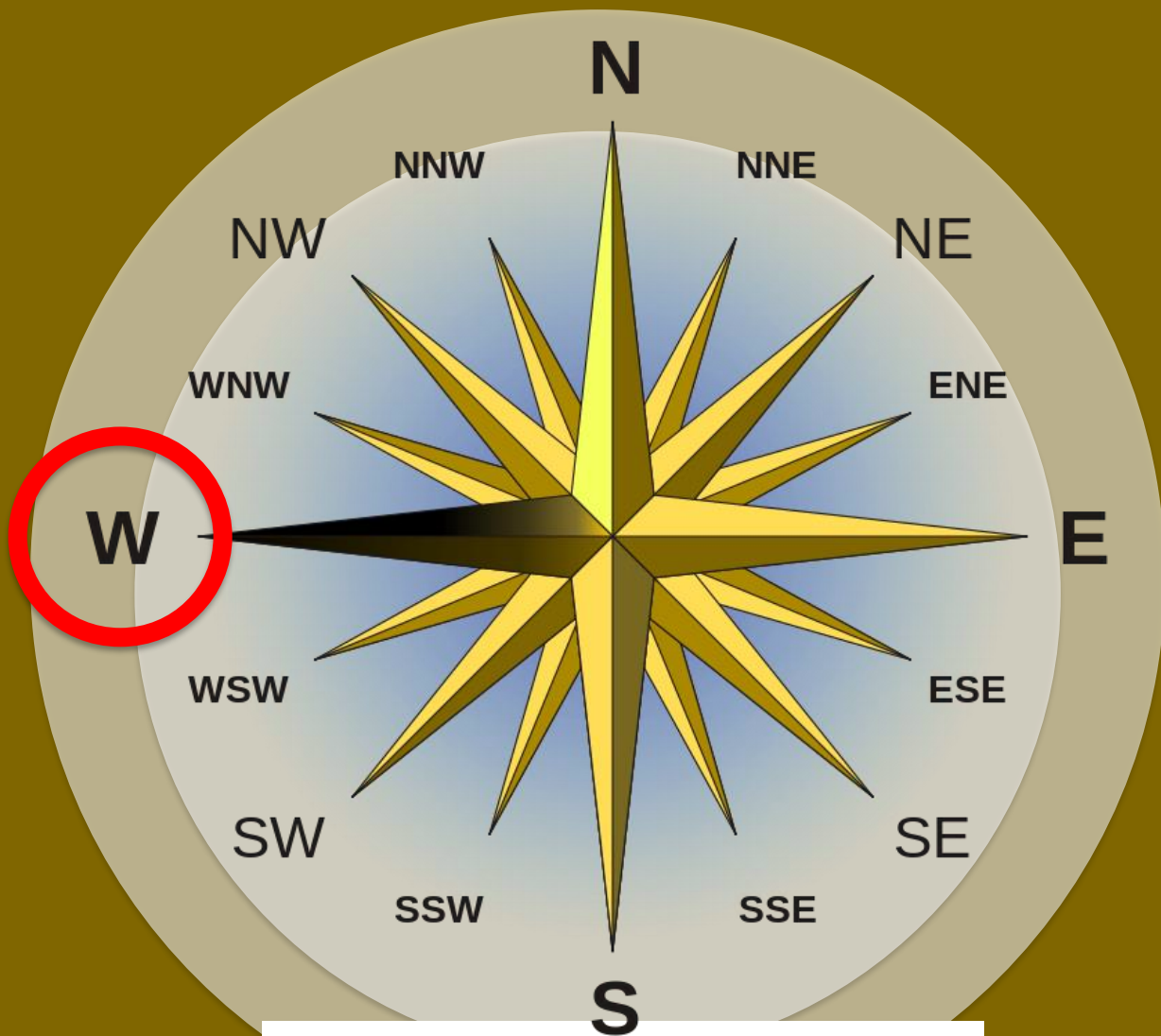

คำไหนใช้ถูก

ประจิม

ปัจจิม

ประจิม

ทิศตะวันตก

สืบค้นจาก : <https://th.wikipedia.org/>

แหล่งที่มา : <https://dictionary.orst.go.th/> พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔ สืบค้นเมื่อ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๕

บทเรียนครึ่งต่อไป

เสนอผลงานสร้างสรรค์

ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ www.dltv.ac.th

รายวิชาภาษาไทย
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

